



Standpunt humanitaire regularisatie

Regularisatie als onderdeel van een globale aanpak

Migratie blijft een thema dat binnen het maatschappelijk debat sterke emoties oproept en geregeld aanleiding geeft tot extreme stellingnames. De vraag hoe wij als maatschappij moeten omgaan met mensen zonder wettig verblijf, vormt hierop geen uitzondering. Een centrale plaats in dit debat wordt ingenomen door het benadrukken van onze grenzen en het bewaken ervan. Caritas meent dat dit perspectief voorbijgaat aan de complexe realiteit van migratie in het algemeen en van mensen zonder wettig verblijf in het bijzonder. Het problematiseren van mensen die kiezen om naar België te migreren moet plaatsmaken voor een doordachte, onderbouwde aanpak die rekening houdt met de opportuniteiten en uitdagingen.

We mogen daarbij niet vergeten dat deze mensen zelf deel uitmaken van onze maatschappij. Zij gaan naar school, werken, zijn actief in het verenigingsleven. Het feit dat zij administratief niet in orde zijn, zelfs als dit het gevolg is van soms moeilijke keuzes die zijzelf hebben gemaakt, mag geen aanleiding zijn om hen menselijkheid te ontzeggen. Dezelfde standaard van menselijke waardigheid moet gegarandeerd worden, zoals die voor iedereen geldt.

Dit vraagt een globale aanpak, die verdergaat dan enkel een regularisatiepolitiek. Een grotere aandacht is nodig voor het sociaal, economisch en medisch welzijn van deze grote groep mensen. Caritas meent dat hierbij meer structureel ingezet moet worden op een toegankelijke, holistische, individuele begeleiding.

Humanitaire regularisatie

Hoewel het maar een stuk is van deze grote puzzel, beperken we ons hier uitdrukkelijk tot de humanitaire regularisatie. Dit is niet alleen een deelaspect van de grotere problematiek rond mensen zonder wettig verblijf. Ook binnen het luik rond de verblijfsstatus van deze mensen, is dit maar een deel van een groter kader. De moeilijke toegang tot legale migratiekanalen en problemen rond medische regularisatie verdienen eveneens aandacht, net als de toegang tot reguliere verblijfsstatuten (bijvoorbeeld gezinshereniging of arbeidsmigratie) vanuit onwettig verblijf.

Hetzelfde geldt voor de preventie van onwettig verblijf door het faciliteren van statutenwissels en de nood aan grondigere bijstand en informatie bij de hernieuwing van verblijfsstatuten. In veel gevallen zijn voorwaarden voor hernieuwing en redenen om een statuut te beëindigen immers slecht gekend en houden zij geen rekening met specifieke kwetsbaarheden van de betrokkenen.

Het Europese Caritas-netwerk vergeleek begin 2021 de praktijken rond regularisatie in verschillende Europese landen die samen met een reeks aanbevelingen opgenomen zijn in de beleidsnota *“Demystifying the regularisation of undocumented migrants”*. Hieruit blijkt dat, ondanks de geladenheid van het publiek debat, heel wat Europese landen uiteenlopende vormen van regularisatie gebruiken. Caritas International in België onderschrijft deze nota en de aanbevelingen die erin worden gedaan. De huidige nota bouwt hierop voort en schenkt aandacht aan het lokale, Belgische kader.

Een procedure die een grondig onderzoek en redelijke voorwaarden behelst

Mensen zonder wettig verblijf moeten een effectieve en toegankelijke mogelijkheid hebben om hun situatie met de overheid te bespreken en hun administratieve toestand te regulariseren. Het huidige regelgevende kader, in het bijzonder het kader rond humanitaire regularisaties, schiet hier tekort, inzonderheid op volgende punten:

- Caritas treedt de rechtspraak van de Raad van State bij waarin geconcludeerd wordt dat de actueel gevraagde **retributie** onevenredig is en onvoldoende ernstig en nauwkeurig berekend werd ten aanzien van de effectieve kostprijs van de behandeling van een aanvraag. De overheid kan geen betaling vragen van honderden euro's administratieve kosten aan mensen die geen enkele mogelijkheid hebben om een legaal inkomen te genereren. Deze kostprijs moet ingeperkt worden tot een redelijk bedrag. De procedures moeten sneller verlopen. Meer dan een jaar wachten op een antwoord is niet redelijk. Het feit op zich dat geen vaste **beslissingstermijn** bestaat, is dat evenmin. De impact van een dag wachten in de marge van de maatschappij, in onzekerheid en met beperkte toegang tot basisvoorzieningen mag niet onderschat worden. Om werk te kunnen maken van een vaste en redelijke termijn waarbinnen de regularisatieaanvragen behandeld moeten worden, moet de Dienst Vreemdelingezaken over voldoende middelen kunnen beschikken.
- Wat de actuele eisen rond de **verblijfplaats** van de aanvragers betreft, is Caritas van mening dat deze te verregaand zijn en onvoldoende rekening houden met het onzekere karakter waarin deze mensen zich bevinden. Vaak is het lastig om gedurende lange tijd op de hulp van familie of vrienden te kunnen rekenen waardoor zij op verschillende plaatsen vertoeven gedurende de behandelingsperiode. Hierdoor lopen zij het risico dat zij hun aanvraag onontvankelijk verklaard zien worden en dat hun dossier nooit gegrond onderzocht wordt. Caritas stelt voor om deze regels te versoepelen en het mogelijk te maken om een keuze te kunnen maken tussen het adres van een sociale organisatie, advocaat, een feitelijk adres of een referentieadres.
- In de huidige procedure wordt het voorleggen van een **identiteitsdocument** opgelegd op straffe van onontvankelijkheid van de aanvraag. Caritas betreurt dat het verlenen van regularisatie afhankelijk zou worden gesteld van overdreven formaliteiten. Daarom ijveren we voor een ruimere lijst van aanvaardbare documenten ter staving van de identiteit van de aanvrager (wij denken hierbij bijvoorbeeld aan een vervallen attest immatriculatie).
- **De complexiteit van het administratief systeem** moet verlicht worden. Veel mensen zijn afhankelijk van de (kwaliteit van) begeleiders of advocaten, waarnaar de aanvragers niet per se hun weg vinden. De procedures zijn nochtans te moeilijk om alleen te doorlopen waardoor het in de realiteit soms gebeurt dat de Dienst Vreemdelingezaken het ganse leven van een aanvrager beoordeelt op basis van enkele alinea's. Bovendien is de hulp waarop zij kunnen rekenen vanwege de administratie beperkt. De administratie zal zelden aangeven of een relevant element ontbreekt of een aanvullend document het lot van de aanvraag kan wijzigen. We willen graag een proactieve en **open communicatie** tussen de Dienst Vreemdelingezaken en de aanvrager tot stand zien komen waarbij de aanvrager op de hoogte gehouden wordt van het verloop van de procedure en de eventuele nood aan bijkomende stukken.

- Caritas verdedigt het idee dat de aanvraag grondig en individueel onderzocht moet worden op basis van **een sociaal onderzoek**, waarbij men loskomt van het papieren dossier. Dit naar analogie met andere sectoren (zoals jeugd- en familie zaken, sociale bijstand,...) waar aan beslissingen uitgebreide maatschappelijke onderzoeken voorafgaan. Er moet ruimte gemaakt worden om mensen te horen en om in te gaan op de details van hun situatie vooraleer een beslissing te nemen.

Richting een humaan beleid met open vizier

Een groot pijnpunt van het huidig regelgevend kader rond humanitaire regularisatie, is de grote nadruk die ligt op onzekerheid en het gebrek aan duidelijke criteria. Caritas begrijpt en ondersteunt dat de staatssecretaris de ruimte moet hebben om in uitzonderlijke gevallen gebruik te kunnen maken van zijn discretionaire bevoegdheid om over te gaan tot regularisatie. Voor heel wat gevallen is er echter geen nood aan een ruime beoordelingsmarge, maar juist aan **duidelijke criteria**. Het ontbreken van deze criteria zorgt ervoor dat niemand bij het indienen van een aanvraag tot humanitaire regularisatie enige zekerheid heeft over het resultaat ervan. Dit heeft uitzichtloze situaties tot gevolg.

Welke mensen in aanmerking zouden moeten komen voor een regularisatie van hun verblijfssituatie, behoort tot de meest complexe aspecten van dit debat. Juist daarom is dit een debat dat in alle sereniteit en gebaseerd op degelijk onderbouwde inzichten moet gevoerd worden.

Naast humanitaire aspecten en familielevens, kan rekening gehouden worden met **het engagement** dat mensen tonen om een deel te zijn van onze maatschappij, zoals naar school gaan, werken, vrijwilligerswerk doen, integratie in de lokale gemeenschap en het verenigingsleven, de duur van hun feitelijk verblijf in België en talenkennis. Ook de **moeilijkheden om te re-integreren in het land van herkomst** en daar een menswaardig leven uit te bouwen kunnen van belang zijn. Sommige mensen waren nooit of vele jaren geleden in hun land van oorsprong, hebben er geen sociale of familiale banden of geen mogelijkheden om op een menswaardige manier te leven. Hoewel al deze elementen in aanmerking genomen kunnen worden, mag geen enkel element noodzakelijk zijn. Dit zou immers ten onrechte kunnen leiden tot uitsluiting van kwetsbare mensen. Het gebruik van discretionaire bevoegdheid vereist een transparante en duidelijke communicatie over de toepassing van deze criteria. Hetzelfde geldt voor de voorwaarden die opgelegd worden om het verblijfsstatuut te kunnen vernieuwen. Hierbij moet rekening gehouden worden met de eigenheid van elk geval en kan men niet zomaar automatisch eisen dat men op korte termijn over een beroepsinkomen beschikt.

Een grote groep mensen die vandaag afhankelijk is van de discretionaire bevoegdheid van de Staatssecretaris heeft echter geen andere redelijke keuze dan in België te blijven. Deze mensen hebben niet de mogelijkheid om naar een ander land te reizen. Dit kan bijvoorbeeld het gevolg zijn van administratieve praktijken zoals (de facto) staatloosheid of onmogelijkheid om toegang te krijgen tot een ander land. In sommige gevallen (denk bijvoorbeeld aan ouders van kinderen met een internationaal beschermingsstatuut), is het niet mogelijk om een familielevens in een ander land uit te bouwen, kan men het land niet verlaten zonder een persoon waarmee een afhankelijkheidsband bestaat achter te laten of is er een ernstig risico om slachtoffer te worden van geweld of van een onmenselijke behandeling in het land van oorsprong. Deze mensen moeten op een eenvoudige manier wettig verblijf kunnen krijgen, zonder dat hier enige discretionaire bevoegdheid aan te pas komt.

Conclusie & aanbevelingen

Caritas vraagt:

- Een globale aanpak van de uitdagingen rond mensen in onwettig verblijf, zonder migratie te problematiseren;
- Een bijzonder respect voor de menselijke waardigheid van mensen zonder wettig verblijf;
- Een grotere aandacht voor het sociale, economische en medische welzijn van deze grote groep mensen;
- Een structurele inzet op een toegankelijke, holistische en individuele begeleiding;
- Een betere preventie van onwettig verblijf;
- Een effectieve en toegankelijke regularisatieprocedure met bijzondere aandacht voor volgende elementen:
 - > Een evenredige retributie gebaseerd op een ernstige en nauwkeurige berekening van de kostprijs van de behandeling.
 - > Een vaste en redelijke beslissingstermijn.
 - > Meer mogelijkheden om te voldoen aan de voorwaarden van verblijfplaats.
 - > Een ruimere lijst aanvaardbare identiteitsdocumenten.
 - > Een proactieve en open communicatie tussen de Dienst Vreemdelingenzaken en de aanvrager.
 - > Een gedegen sociaal onderzoek waarin de mogelijkheid voorzien wordt dat de aanvrager gehoord kan worden.
- Transparantie te verhogen bij toepassing van de discretionaire bevoegdheid, onder meer door richtinggevende criteria en open communicatie. Deze criteria kunnen onder meer betrekking hebben op humanitaire aspecten, familielevens, sociaal, economisch en maatschappelijk engagement en integratie, langdurig verblijf en (beperkte) banden met het land van oorsprong;
- Dat mensen die geen andere redelijke keuze hebben dan in België te blijven, eenvoudig een wettig verblijf kunnen krijgen, zonder afhankelijk te zijn van een discretionaire bevoegdheid.